

San 18nan -Zanwuyekalo - san 1990
A songo : DOROME 10 - N° 216

Kibaru

a bè bò kalo o kalo "AMAP" ka yamaruya kònò

Maliden
galabukɛnɛw
ka kan
k' u
cɛsiri
ka

san
kura
1990

ke
faso baara
kecogo
numan
basigi san
ye

Peresidan Musa TARAWELE
" UDPM " Sekeretèri Zenerali ni Mali jamana fangaso kuntigi

(A ka san kura 1990 jemukan be ne 8 la)

ka bò Mali balikukalan baarada " DNAFLA " la

K'a ta san 1989 desanburukalo tile 15 la ka t'a bila san 1990 zanwuyekalo tile 6 la, Mali kunnafonidisèbèn ciyakèda baarakè-la dòw ye bamanankan sèbèncogo n'a kalancogo sariyaw kalan, balikukalansoba «DNAFLA» ka yamaruya kònò.

Kalan in kadara kònò, u ye kiimèli dò kè, min senfè kalanden dòw y'u hakili jakabò fèn dòw kan n'olu filè :

Sedu Ture Kumakanw

A tun b'a fò: <<An ka sènè kè, an ka baganw mara, an ka mònni kè, an ka jiri turu, faso ka sòrò ka yiriwà, fasodeñw ka lafiya. O lafiya, o tè sòrò, fo nin baaraw kèko nyuman>>.

A tun bè dugawu kè sangaciw laban na: <<Ala ka hinè taa-baaw la, Ala ka yafa k'u ma, u y'an kòn kiiti min na, Ala k'o nògòya, an n'u bè taa jè min na, Ala k'o nògòya, Ala k'an yèrè nyè k'an ka don kònò, Ala k'an ka batow minè, Ala bari-ka, cibaa kanu kosòn, salalahu alehin wasalama>>.

Ala ka lahara fisay'a manidinyè ye!

Araba Konate,
Mali kunnafoniko
ani nègèjuruko
minisiriso marako ni wariko
bolofara baarakèla.
Bamakò (Mali).

Ko ni muso sègèna a cè ye, a denw bè barika, dòw ko n'a m'i ban a cè bolo, ni cè mago b'a la waati o waati, a tè ban, k'o den bè barika.

hakilijakabo

Nin sòsòli fila, ne ma se ka ka foyi faamuya, barisa muso dòw bè yen, olu sègènnen don kosèbè n cè ye, o n'a ta o ta, u denw bée ye fugari ye, i bè t'a sòrò muso minnu ka farin, u b'u cèw dògòya, olu denw barikalen don

Ma Cèma
Mali kunnafoniko
ni nègèjuruko minisiriso
marako ni wariko bolofara
baarakèla Bamako (Mali)

yelɛko

Don dò lakòliden dò bolila ka taa a ba fè.

A ko: Ma! ma! bi, lakòliso la an ye boli kè, n kèra sabanan ye. A ba k'a ka nyi.

Denkè m'a fò a ba ye ko mògò saba dòròn de bolila.

Lepoli Togo
Mali sinimakow baarada
baarakèla -Bamakò-
(Mali)

Nsiirin

Surukuba ani nsonsanin:

Surukuba ni nsonsanin taara nsaban geren kari la. U ye nsaban nyini, u segintò taara bilisi fan sonyè k'a k'u kun. Nsonsanin ka kegun, a ye bilisi fan bila a ka minèn jukòrò, ka nsaban gerenw bila sanfè. Surunkuba nalonnen don, ale ye nsaban geren bila a ka minèn jukòrò ka bilisi fanw bila sanfè.

U segintò ni bilisi bèna, a y'u nyininka k'u bòtò don min? U k'u bòtò don nsaban geren kari. A ko nsonsanin ma ko o ka kelen fili ka na. O ye filiko duuru kè, o bée kèra nsaban geren ye. A da sera surukuba ma; o ye fòlò min fili ka taa, o dòròn de kèra nsaban ye, a tòw bée kèra bilisi fan ye. Bilisi ye surukuba minè, k'a ci fo ka t'a faga.

Fanta Sangare
arajoso baarakèla
Bamakò (Mali)

**Yèlèma bè ka don
" KIBARU "
sèbèncogo la
dòonin dòonin**

Mògò minnu bè «KIBARU» kalan kabini san 1972, olu ka kan k'a dòn ko «KIBARU» ye balikukalan dafalan ye.

O siratigè la, ni Mali Balikukalansoba ye yèlèma min don Mali kanw sèbèncogo la, o sèbèncogo kura ka kan ka ye «KIBARU» n'a nyògònnaw kònò, i ko «KABARU», «XIBAARE» ani «JEKABAARA».

Kabini tumajan, yèlèma donna bamanankan siginiden damadòw sèbèncogo la, minnu tun ma don «KIBARU» sèbèncogo la fòlò, k'a da kow n'u cogo kan; nka san 1990 kònò «KIBARU» bèn'o yèlèmaw tiimè dòonin dòonin fo k'u faamuya kosèbè a kalanbagaw bèe lajèlen fè Mali kònò an'a kòkan.

O kòsòn, siginiden kura kofòlen ninnu bòli daminèra ni sèbènni kunbabaw ye san 1990 zanwuyekalo «KIBARU» kònò.

Taalen nyèfè, «KIBARU» nyèw bèe bèna sèbèn ni siginiden kura ninnu ye, minnu filè nin ye:

Siginiden Kòròw	Siginiden Kuraw	Misaliw
è	ε	tègè : tege
ny	η	nyè : ne
ò	o	mògò : mogo
ng	η	ngana : nana

Jantoyεεla kòròko ka ni

Nin ye laadilikan ye, n'a bòra aw balimakè Amadu Sanòkò yòrò k'a bò NPèsoba Kucala mara la. Laadili bè mun de kan

A bè SIDA bana kan. ee! ne siranna dè, ne n'tonshi jòra, ne dabali banna, k'a sababu kè mun ye ?

dinyè laban banna dò ye n'a tògò ye ko SIDA, tògò fosi tè a la ni SIDA tè.

A bè sòrò sungurunbaw ni kamalenbaw fè.

Ni a bè sungurunba min na, ni cè minnu jèra o fè, a bè yèlèma o cèw bèe la.

Ni a bè kamalenba min fana la, ni o jèra muso minnu fè, a bè olu bèe minè.

Aw y'a yèrè kòlòsi !
SIDA ka mògò faga ka teli. A ye mògò baa caman faga ka ban dinyè jamanaw kònò.

A tè farafin to, a tè farajè to; a tè faama to a tè faantan to. hali dògòtòròw sida bè u minè.

Sida, fura tè a la, a fura ma sòrò fòlò.

A fura suruman ye mun ye ?
i ka se i yèrè la, ka fara sufè panlo-panlo ma.

Npogotigininw, musomisenw, hali musokòròbaw aw y'a yèrè cogo dòn.

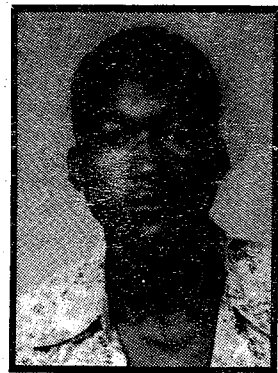
Aw kana cè bèe ye ka tugu u nòfè, aw kana wari filè, u bè minnu di aw ma, aw y'a yèrè ni lakisi, a ka mògò wèrè ni lakisi.

Cèmisènw, cèbalenw, hali

cèkòròbaw, a ye se aw ka kulusijalaw la, aw ye fara sufè fèn kolonw na, a ye fara sungurunbaw la.

Sida tè bana nyuman ye, a yèlèma ka teli mògò fè cogo min na a mògò faga ka teli o cogo fana la.

Ne b'a nyini n'balima cèmanw ni a musomanw fè, minnu bè sida ko kala ma, u k'a nyèfò Malidenw nyèna, maloya ko tè, yèrèbonya ko tè, faso ka nyètaa sira dò don.

Ne bè wele bila lakòlikaramògòw ma, u ka lakòlidenw kalan sida sòrò cogo la.

Baliku karamògòw, a ye balikuw kalan sida sòrò cogo la.

Barodaw la, cè ani muso, ni min ye min dòn sida ko la o ka o nyèfò, walasa Malidenw bèe ka kisi sida tòorò ma.

Nin laseli bòra Amadu Sanòkò yòrò, ni Fode Sanòkò denké don ka bò NPèsoba Kucala mara la.

Amadu Sanòkò
Ka bò NPèsoba (Kucala)
(Mali).

Kibaru kanubagaw

Folo jeliw ni bi jeliw

Lawale la ka sòrò tubabu tile ma se, jeliw tun bè bonya ka da u ka dònnya kan; ani u tun bè jòyòrò min na jamana ka nyètaa an'a ka faamuya sira la.

An mòkèw tun ye min ye, u ye min kè, jeliw de tun bè o fò an ye, walasa an k'an sen da u sen nò na.

Jeliw tun bè jamana bèe dòn.

An ni jamana tòw ka siginyògònya tèmèn sira, hadamadenya ani faso danbe ye min ye, olu de tun bè an kalan o la.

An kalanbaaw de tun ye jeliw ye.

U tun bè minèn min kònò u y'o fa.

O de tun y'u kè maabaw ye.

Faamaw bè u ka ko bèe sara u la. U tun ma ka di. U mana maa min deli o b'u sòn.

Kunun tèmènna, an bè bi la. Bi dun bè cogo di ?

Jeli tògò bè minnu na ka sòrò u tè jeliw ye, an kan tè olu ma.

Jamu tè maa kè jeli ye n'i ma jeliya kè.

Tanga foyi tè bi jeliw kan fo jeli kelen-kelenw.

Mun nana ni o ye ?

Jeliw ka subahana delili, u ka natabaya n'u ka nyèbaya.

U tè maa si makili nafolotigiw kò, hali n'o nafolo sòròla binkanni na walima foroba nafolo.

Ni wari bè nanbaratò kun, jeliw ka maa laadiri dòn.

Ni wari bè nson kun, jeliw ka maa sèbè y'o ye.

Ni wari bè maafaala kun, jeliw k'o nkaniya ka nyi.

Bi jeliw ye nata jeliw de ye.

Amadu Tanba DUNBUYA
Bamako (Mali)

dannaya fini

Dannaya fini ye jèman ye

A ni nògò tè kun !

Dannaya fini

Jogo nyumantigi

sutu ralan

Hakili nyumantigi

suturalan

Kankelentigi suturalan

Lahidutigi suturalan !

Dannaya fini

Jigitugubaa suturalan

Tinyètigi suturalan

Dannaya fini

Mògò saniman suturalan

Ni n ko mògò saniman

Ko-ka-jè ko tè

Ko-ka-jè bèe tè

mògò saniman ye

Ni n ko mògò saniman

Mògò min dusu ka sani

A nkaniya ka nyi

A ma juguman kanu

A tè dibi-dibi fè

Dannaya fini

Mògò nògòlen n'a man

kan

Sabu dannaya fini ye

jèman ye

A ni nògò tè kun !

Dawuda Moriba Keyita

BP : 1629 Bamako

(Mali).

Kuma yoro

Ka bo Cefala

Ne bè lètèrè in ci ka Cefala kunnafoni di kibar ma. Cefala kera duguyiriwalitòn ye san 1985.

Balikukalan ni jekabaara nò bora an fè yan k'a ban. K'a d'a kan mògò bè se ka nafa dò sòrò, i yèrè tè nafa min dòn janko k'a ye; nka n'i kera hakilitigi ye, n'a dòn baga y'a jir'i la, i yèrè b'a ye, fo ka jèn n'a ye.

San 1985 Cefala ye balikukalan ni jekabaara daminé. An sera ka baara minnu kè olu filè : an ye basikili san ani kòori siri bòrè 100. An ye mangasan jò ka toli d'a kunna a jòjan ye mètèrè 10 ye, k'a jòsurun kè mètèrè 7 ye.

An ye muso jiginso fana jò; o siratigèla an ye duguden dò bila ka taa musojiginkalan kè ani tinminè muso fila. An ye jiriforo taari 1,5 turu, o jiriw yèrè sabatira kosèbè.

Nin bèe kòfè, an ye nyòmara jiginè 3 jò, nyò sannifeere kama. An ye tònò sòrò k'o bila kèsu kònò; an sera ka nyògosimansin san, min b'a gosi ka tila k'a susu.

Anw Cefala denmisènw ye nin baara bèe kè cèkòròbaw barikala, k'a sòrò u ma jòrè u ma hami don kelen, bawo dòròmè ma b'u ka jufa kònò ka don baara ninnu dafè.

Nin bèe kera ka cèkòròbaw sigilen to u ka bulonbaw sumala, furusiri kumaw ni hadamadenya kumaw ladilanni na.

Toroba Togola
Cefala Buguni (Mali)

Nin kera jirisunin saba ye. U saba jera sigima k'u sigiyorò kelen. Nèrènin jalanin ani nyamanin.

U tora sigila ten ka mèn don dò la bana nana nèrènin minè. Jalanin, e taara bò a ye ka dugaw kè a ye. Nyamanin e ma taa yorò si.

U tora ten ka mèn don o don jalanin e bè taa bò nèrènin taa bò ye.

Nyamanin e tè taa yorò si : bana nana juguya jalanin e taara nyamanin sègèrè a ko : nyamanin an ka nèrènin demè a ka bana in na, n'o tè n'a sara cogo in na mògòw na jigi an na dè.

Nyamanin ko Ale tè foyi kè! o la, Ale tè taa yorò si.

Ale tè foyi kè a ko mògò bè malo i tèrikè malo don, nka i tè sa a sadon dè.

A ko ni nèrènin sara o ye nèrènin yèrè kunko ye.

U tora o cogo la nèrènin e nana sa, k'a ja. Muso dò, e taara dògò nyini yorò ka nèrènin jalen ye a ko n ta jala nyumannin. Ka nèrènin tigè k'a ton nyogòn kan; a ko a tò tora a sirifu ko ye, k'i kèrè filè ka nyamanin jòlen ye.

A ko n'ta nyamasun nyuman dèrè. Nin fu ka nyi kosèbè. A ye nyamanin tigè k'a bin k'a fu bò ka nèrènin siri.

A ko a tò tora minsigi ko ye sa. Ay'i kèrè filè ka jalanin jòlen ye, a ko n'ta jalasun nyumannin dèrè.

A minsigi ka nyi kosèbè. A ye jalanin tigè ka bin k'a furabulu tigè k'a meleke nyogòn na k'a kè minsigi ye ka don dògò kòrò ka na so.

Jirisunin saba in labanna tan de. Mun de y'o kè ? An ka bèn sigi la hadamadenya la ka nyogòn demè nyogòn kunko de la n bè ka bataki kuncè ni kuma kòròma dò ye min filè:

Dinyè sigira sen saba de kan. O sen saba ye sen jumènw ye ?

Toroba Togola
Balikukalanden
Cefala Kumantu (Mali).

*
**

Kuma kòròmaw

• Hali ni jònabila kèra, mògò kolon tè hòrònya abada.

• Ni bā nònò diyara fala da, a b'a fò bakòròn ma ko : «bèngè»

• Muso mana kaba cogo o cogo, cèbakòrò dò ka nyègèn don.

• Mògò bè don min na, i bè o lako de kè.

• Ntori ni a kònòfèn bée ye digon ta ye.

• Mògò bè basa de jukòròma dondo.

• Fa tè don tasuma na ka taa baji ni sògòma.

• Jègè bòra Fuseni ka jò la, a donna lasinè ka jò la, bée y'a dòn filaninw ba na na duman kè. (bin siri ba la, ba siri bin na, ...)

• Mun ye sen se nyè ma ni dako juguya tè ?

• Ko diya nyògòn na de bè na ni bolo da n' sin kan ye.

• Warabilen ka jiri dòn cogo o cogo, kònò bè i ni san cè.

• «N' tè n' fa dòn», i fa sigalen don. (nyamògòden).

• N' bè taa n' ba bèn, i yèrè bè sigiyòrò nyuman na.

• Samara wolo tigè mana kè wuluba ni a denw nyè na, kòmasama tè o la. (...somògò sama tè o la.)

• Jatigikè k'an bèn, sira dònbalia don.

• Mafinyèyanegé mana fali minè, a bè taa sirado Seri, ka nyò dun. (sirado ye dugu ye min bè kulukòrò mara la, cè dò tun bè yen ko Seri; o cè de ye dò ka fali minè a ka foro la, ka bin jalan siri fali in senw na, ka ta mènè bin na. Kabini o kèra, fali si tè taa Seri ka foro kònò.)

• «Aw ye n' dontò mafilè, aw ye n' bòtò mafilè», i bè i yèrè kè sigalamògò ye.

• Musokòrò dòn min tò ye sini ye, mògò tè i bakòrònin tanu o la fòlò.

• Mògò ka fisa jiri min den dunni ma, i su man kan ka ye o jukòrò.

• Su donnen da wòrò (tile 6), ni e ko k'i kasaba jara, (kasaba-galaka) i bòdon de fòlèn bè i ye.

• Fatò ka a ka jula npogo bò k'a da a kan na; fa tè e min na, e k'i ta kèrè jèngè, fatò ka fisa n'i ye.

• Kunnadiya sèbèn o, mori-sèbèn o, Ala ka dilalen nyògòn tè.

• Jaa, maa b'i to toli la ka saniya.

• N'a ma nyè k'i bè to jila, i ka to dun na.

• Sòn tè pan, a den ka nkunuma.

• Daga den ye ntègènè ye.

• Gabugu ka kòrò misiri ye.

• Ngòn kòrò de bè tiga wòrò cogo dòn.

• Nyininkali ma ban, yèrèfò

Seko ni

kun tè.

• I jugu bè bulon min kònò, nyin kuma tè fò yen.

• Daw mana fèrè, u b'u yèrè dungò kumaw fò.

Kòrò tè maa sigi n'a kèbaa t'i bolo.

• N'i ye nyinè sigilen ye jakuma wolo kan, i k'a dòn saya ye mònè ye.

• Dinyè doni bè tògòtigiw de kun.

Doni tè tògòntan kun.

• Dònkèbaliya ka fisa dòn jugu kè ye.

• N'i ye bamuso ye ka bakòrònin kasi kè, i k'a dòn bakòròw de banna.

Amadu Tanba Dunbuya
Bamakò (Mali).

Kilisi

Hèrè foroko ani bònè foroko
Ka dò jigitigè ka dò jigitugu
Ka dò nisòndiya ka dò nisòngoya
Hèrè foroko ani bonè foroko
Ka dò bònè ka dò tònò
Dinyè ye kò ni nyè ye.
Ka dò bila nyè ka dò bila kò
Dinyè ya san ni dugu ye
Ka dò sankòròta ka dò bin
Dinyè ye yèlèma-yèlèma ye
Bi diya ni sini goya
Sini diya ni bi goya
Hèrè foroko ani bònè foroko
Ala ka kè hèrè ye
Ka suuru an kan kadawu
Kadawu !
Kadawu !

Dawuda Moriba Keyita
BP : 1629 Bamakò (Mali).

donko kenε

Jigi ka fisa fa ye

Muso tan ani fila
Y'u jigi kè nyògòn ye
So ni kungo.

Gadonmuso tan ani fila
Y'u fanga fara nyògòn kan
Ni nyògòndèmè hakili ye
So ni kungo.

Hòrònmuso selenw
Muso sabalilenw
Muso munyunenw
Denba nyuman tan ani fila
Y'u senkan bèn
Sira jèlen fè
Sira tilennen fè.

Jigi sira
Bèn sira
Kanu sira
Bonya sira
Karama sira
Danbe sira
Dannaya sira
Hadamadenya sira
U y'u senkan bèn
Ni miiriya nyuman ye
KELENYA !

Nyògòn dèmè !
U ka hère b'o la
Wa u ka dinyelatigè nògòya
Fana b'o la.
Muso tan ani fila
Gadonmuso tan ani fila
Y'u kè jèkulu ye
Ko tògòda ko
JIGISEME !

Fosi tè jigi bò
Wa jigi ka fisa fa ye !

Dawuda Moriba Keyita
BP : 1629 Bamakò (Mali).

Koba

Koba ko mun ?
Koba ko yèlèma !
Yèlèma ko mun ?
Yèlèma ko miiriya kura
Yèlèma ko dusu kura
Yèlèma ko hakili kura !

Koba ko mun ?
Koba ko yèlèma !
Yèlèma ko mun ?
Yèlèma ko finyè kura
Yèlèma ko dònсен kura
Yèlèma ko fòlisen kura !

Miiriya kura
Dusu kura
Hakili kura
Finyè kura
Dònсен kura
Fòlisen kura

KOBA !
YELEMA,

Walasa nyètaa ka sabati
Walasa yèrèta ka jija
Hòrònya ni hère ka sòrò
Danbe ka sinsi kosèbè
Hadamadenya ni kelenya
Kèlèkèsò jònjòn !

Dawuda Moriba Keyita
BP : 1629 Bamakò (Mali).

Mali forobotòn «UDPM» sekere-
tèri Zenerali ni jamana kuntigi Zene-
rali Musa TARAWELE ye foli, tanuni
ani walenyumandòn jèmukan lase
malidenw bée lajèlen ma san kura
1990 kadara kònò.

A y'a jira ko san 1989 min bannen
filè nin ye, k'o kèra walebaw san ye
Mali kònò ani dinyè tonkun naani
bée la. A ko Malidenw ka cèsiri n'u
ka danbetigiya n'u ka timinandiya
y'u demè ka wale nafama caman
tiimè, u ka bònògòla ni hère sòròli
sira kan.

Ako Pariti «UDPM» ni gòfèrenama
y'u seko damajira bée kè ka fèerè
dabalilenw bila bolo nyuman kan. A
ko jamana militan cèmanw n'a mu-
somanw m'u tò to pariti ka nyinitaw
waleyali la. «UDPM» sekeretèri ze-

bée n'an jeniyrò fin gèlèyaw latè-
mèni na.

Baarako gèlèya min bè funankè-
ninw kan sisan, k'a b'a nyini ù fè, u ka
dò fara u ka kulusijila jijali kan, wala-
sa u ka se ka yèrèlabèn wale caman
kè, minnu bèn'u ka dinyelatigè
nògòya, bawo ko jamana sininyèsigi
y'olu de ye. A k'a bè layidu min d'u
ma, o y'a ye u k'u sigi ni pariti ni
gòfèrenama ka demè ye ka nyèsin u
ma.

Min ye dinyè kònòròkow ye pere-
sidan Musa TARAWELE ko dinyè fi-
tinèw bè ka dògòya ka t'a fè, Ala ni
jèkafò sababu la, damakènyè ni
nyògònbonya kònò. A k'a b'a kanu
bolcdinyògònma ka sinsi jamanaw
ni nyògòn cè, hère ni bèn basigili la
hadamadenw ni nyògòn cè.

Peresidan Musa TARAWELE ka Sankura Jèmukan :

**<< ... An k'an cèsiri ka san 1990
kè faso baara kècogo nyuman basigi san ye.>>**

nerali k'a bè fasoden nyumanw
bée tanu o baara nafamaw la.

Zenerali Musa TARAWELE da
sera samiya nyèli ma. A ye dònin
fò cikèlaw ka cèsiri kan dunkafa
matarafali la; o siratigè la, a ko ni
Ala sònna, sènekèlaw ka sègèn
tèna kè sanjikòròwòsi ye; k'u ka sè-
nèfènw ka kan ni sòngò min ye, k'o
bè d'u kan, fò k'a tò feere jamana
wèrèw ma.

Mali fangaso kuntigi y'a jira ko gè-
lèya minnu bè dinyè kònò sisan, k'o
ye fèn ye, min bè k'an ka jamana
degun dònin fo k'a dèse a ka layi-
du bée tiimèli la. Nka, a k'a dalen bè
malidenw ka danbetigiya la cogo
min, k'a hakili la, an kelen-kelen

Mali nyèmògò fòlò da sera Afiriki
woroduguyanfansiyawoloma ni nyè-
nawoloma wèrèw ma k'o lagosi. A
k'a jigi b'a kan ko Namibi bèna a ka
hòronya sòrò a tè mèèn.

A ye dugawudon kè nògòya donni
na Palèsini ni Liban jamanaw
kònòròkow la.

A ma nyinè malidenw ka demè kò,
k'a to Afiriki kelenya tònba «OUA»
kuntigiya la. A k'a b'u fo k'u walenyu-
mandòn.

Zenerali Musa TARAWELE ko gè-
lèya n'a ta o ta, maliden galabukè-
nèw ka kan, k'u cèsiri, ka san kura
1990 kè faso baara kècogo nyuman
basigi san ye. A ko faso kanu b'u la
cogo min, k'a hakili la, mògò si tèna
to kò o'baaraw tiimèli la.